

Bazovica, ti predragi si naš dom,
roke slovenske zveste so te dale,
drag spomin na tebe nosil bom,
ponos kvarnerske lepe si obale.
Slavko Arbiter, »Bazovica«

KAŽIPOT

mesečnik slovenske skupnosti na Reki In v PGŽ

ISSN1845-5034 november 2010 letnik VI

Kažipot

Mesečnik slovenske skupnosti na Reki in PGŽ

Urednica: Marjana Mirković
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr
tel.: 091 593 6086

Priprava, prevodi in oprema besedil
Marjana Mirković v okviru projekta SI-T

Lektorica Darka Tepina Podgoršek

Izdajateljci:

Slovenski dom KPD Bazovica, Podpinjol 43, Reka
bazovica@bazovica.hr, za: Milan Grlica

Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka
Podpinjol 43, Reka, vslonmg.ri@gmail.com
za: Dušanka Gržeta

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ
Podpinjol 43, Reka, vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr
za: Marjana Mirković

ISSN 1845-5034

Oblikovanje, prelom in tehnično urejanje: Krispin Stock

Tisk: Tiskara Sušak

Mesečnik finančno podpirajo:
Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu
Primorsko-goranska županija
Mesto Reka
Svet za narodne manjšine RH

Naklada je 600 izvodov

Na naslovnici: Na svidenje spomlad! Foto: Tolja Hromin

Karikatura:
Bojan Grlica

Slovenski dom KPD Bazovica

tel.: 215 406, 324 321, faks: 334 977

tajništvo, knjižnica in klubski prostori
torek in četrtek: 10.00-12.00, 18.00-20.00

MePZ, vaje, ponedeljek: 18.00-20.30

Dramska skupina: po dogovoru

Folklorna skupina: sreda, 19.00-20.30

Plesna skupina: ponedeljek, 20.00-21.30, sreda, 20.45-22.00

Dop. pouk slovenščine: ponedeljek, začetrniki: 17.00-18.30

nadaljevalci: 18.30-20.00

Planinska skupina: torek, 20.00-22.00

Fotografska skupina: drugi in zadnji četrtek: 18.00

Mladinska skupina: po dogovoru

www.bazovica.hr/mladinci

Svet SNM Mesta Reka, Svet SNM PGŽ:

sreda: 10.00-12.00, tel.: 324 321, 091 593 6086

Kažipot december 2010, št. 66, letnik VI

O	obvestilo.....	3
P	pismo.....	4
D	dogodki.....	5
N	napovednik.....	13
G	gorski kotar.....	4
I	iz drugih društev in svetov.....	21
N	ново na knjižnih policah.....	22
A	aktualno.....	22
Š	študij v RS.....	23

OBVESTILO

Objavljena razpisa za RS in RH

Na spletnih straneh Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu (www.uszs.gov.si) in Sveta Vlade RH za narodne manjšine www.savjet.nacionalne-manjine.info sta objavljena razpisa za prihodnje leto. Rok je 26. november za slovenski in dan pozneje za hrvaški razpis. Informacije ob sredah (10.00-12.00) med dežurstvom svetov.

Marjana Mirković

Zakonodajni referendum o Zakonu o Radioteleviziji Slovenija

Referendum bo potekal v nedeljo, 12. decembra. Državljeni RS, ki so vpisani v evidenco volilne pravice in nimajo stalnega prebivališča na območju Slovenije, bodo vpisani v volilni imenik, ki bo sestavljen za območje jurisdikcije diplomatsko-konzularnega predstavništva. Postopek uresničevanja volilne pravice pri referendumu je nekoliko drugačen kot pri volitvah, saj Državna volilna komisija ne bo po uradni dolžnosti poslala volilnega gradiva po pošti.

Glasovati bo mogoče na veleposlaništvu RS v RH na dan referenduma 12. decembra, na volišču, ki bo odprto med 9. in 17. uro, obvezno je priložiti osebni dokument. Za glasovanje po pošti je treba na naslov Državne volilne komisije, Slovenska cesta 54, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, najpozneje do 27. novembra 2010 poslati zahtevek, ki mora vsebovati osebne podatke (ime in priimek, datum rojstva, naslov prebivališča, poštni podatki). Zahtevek se lahko pošlje tudi po faksu na +386 1 4331 269 ali skenirano po elektronski pošti na naslov rvk@gov.si. Za glasovanje na volišču v RS pa je treba Državni ali okrajni volilni komisiji do 9. decembra sporočiti kraj glasovanja.

Zahtevo za referendum o novem zakonu o RTVS sta vložili poslanski skupini SDS in SNS ter poslanec Andrej Magajna. Novemu zakonu, ki ga je DZ sprejel 20. oktobra, nasprotujejo zaradi predvidenega statusnega položaja RTVS, spremembe statusa zaposlenih in določil, ki predvidevajo posebne oddaje ali programe za pripadnike narodnih skupnosti nekdanjih republik Jugoslavije.

Referendumsko vprašanje se bo glasilo: Ali ste za to, da se uveljavi zakon o Radioteleviziji Slovenija, ki ga je sprejel državni zbor na seji dne 20. oktobra 2010?

Ministrica za kulturo Majda Širca meni, da je zakon, ki je nastajal počasi, strpno in v dialogu dober, njegov osnovni koncept pa je več samostojnosti, novinarske kredibilnosti in preglednega poslovanja v službi javnosti.

Po novem bo RTV Slovenija samostojna pravna oseba javnega prava posebnega kulturnega in nacionalnega pomena. RTVS torej ostaja **javna ustanova v lasti Republike Slovenije** in je ni v nobenem primeru **mogoče privatizirati**. Ravna se po zakonodaji, ki velja za zavode, razen pri odgovornosti vodilnih, kjer se uporablja zakonodaja, ki velja za gospodarske družbe, kar pomeni, da **vodilni za svoje delo odgovarjajo z vsem svojim premoženjem**. Slednje bo vsekakor pripomoglo k odgovornejšemu upravljanju in preprečilo sporne poslovne poteze, za katere zdaj nihče ne odgovarja (visoke plače, dodatki za uspešnost, razprodaja premoženja).

Informacije ob sredah med dežurstvom svetov.
Marjana Mirković

Simbol RTV Slovenija je Kalinov fantek s piščalko.
Foto: www.rtvsl.si

Pozdrav iz Ilirske Bistrice

Z Bistriškega je do nas tokrat priromala razglednica Planinskega doma na Sviščakih, s katero se nam je oglasil Vojko Čeligoj. Med drugim je zapisal, da se je seznanil z glasilom Kažipot in imel priložnost prelistati pet letnikov in da so ga reški Slovenci izredno navdušili z zavzetostjo, marljivostjo, vsestransko dejavnostjo, srčnostjo in ljubeznijo do svojih slovenskih korenin! Zelo sem vesel tudi planinske veze z našim PD Snežnik. Za vse iskrene čestitke in srečo tudi v bodoče!

Za spodbudne in prijazne besede se Vojku Čeligoju iskreno zahvaljujemo in upamo, da se nam bo še kaj oglasil.

Marjana Mirković

DOGODKI SEPTEMBER

2.-3. oktober
Hotel Excelsior, Lovran
Sedmo srečanje slovenskih društev

Zveza slovenskih društev na Hrvaškem je skupno redno letno srečanje tokrat organizirala v idiličnem Lovranu in v sodelovanju s tamkajšnjim kulturno-prosvetnim društvom Snežnik. Slikovito mesto in bližnja Opatijo so si obiskovalci, ki jih je ob Kvarnerju dočakalo lepo in sončno vreme, ogledali tudi z morske strani z ladje, na katero so se vkrcali kmalu po prihodu. Vodilni člani vseh štirinajstih društev so srečanje pozneje izkoristili tudi za delovni sestanek in obravnavo aktualne problematike, predvsem prostorske stiske in manjšinskih volitev prihodnje leto. Med drugim so poudarili, da bi se morali zavzeti in izrabiti vse možnosti, torej poskrbeti za kandidate in izvoliti sveste povesod, kjer bodo razpisane volitve. Udeleženci sestanka so ob tej priložnosti prejeli tudi darilo: hrvaško-slovenski Priručnik za sporazumevanje, izdan ob dvestoletnici rojstva Stanka Vraza, skupno delo zakoncev Horvat, sicer predsednice in tajnika društva SKD Stanko Vraz, Sabine Koželj in Zvonka Horvata ter zgo-

ščenko mešanega pevskega zbora MePZ Triglav Split, ki ga vodi Tatjana Kurajica, s spremljajočo zloženko in besedilom Vere Hrga, tudi urednice, in z naslovom V slutnji daljine, v srcu planine ...

Sestanka so se udeležili Barbara Njirić iz Dubrovnika, Matjaž Boštjan Kordiš iz Splita, Mirjana Knežević iz Šibenika, Nadja Bajlo iz Zadra, Silva Šutar Vujičić iz Labina, Vitomir Vitaz in Jasmina Dlačić z Reke, Igor Šerdoner in Barbara Antolić iz Varaždina, Marina Tepšić Delač iz Karlovca, Miriam Pran in Franc Zupančič iz Poreča, Kladija Velimirović iz Pulja, Vasja Simonić iz Lovrana in Mira Bahun iz Zagreba. Sestanek je vodil predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc, ki je udeležence nagovoril tudi na poznejšem večernem programu. Pozdravne besede so ob tej priložnosti pred več sto obiskovalci izrekli tudi predsednik lovranskega društva Vasja Simonić, predsednik županijske skupščine PGŽ Marinko Dumanić in predsednica občinskega sveta Lovran Đurđica Tancabel.

Navzoči predstavniki vseh štirinajstih društev krovne organizacije. Foto: Marjana Mirković

Večerno druženje se je nadaljevalo v veselem razpoloženju in na splošno zadovoljstvo obiskovalcev s plesom in ob glasbi skupine Florijan iz Brežic.

Prihodnje srečanje bo organiziralo društvo SKD Istra iz Pulja, v katerem tudi menijo, da bi veljalo takšne dogodke boljše izkoristiti, se podrobneje seznaniti z dejavnostmi posameznih društev in izkušnjami ter se v programu predstaviti z najboljšimi nastopi.

Marjana Mirković

2. oktober
OŠ Vazmoslav Gržalja, Buzet

V buzetski osnovni šoli Vazmoslav Gržalja je v okviru mednarodnega sodelovanja potekalo srečanje z gosti iz Slovenije, iz OŠ Oskarja Kovačiča iz Škofij. Namen dogodka, ki se ga je udeležilo petdeset učiteljic, je bil izmenjati izkušnje dela dveh obmejnih šol v različnih šolskih sistemih in učnih programih ter se seznaniti s primeri dobre prakse v slovenskih šolah. Njihov cilj je širiti prijateljstvo med otroki, prizadevajo pa si tudi za morebitno sodelovanje v skupnih evropskih projektih.

OŠ iz Škofij je posredovala svoje izkušnje iz sodelovanja v treh evropskih projektih, pozornost pa želijo usmeriti tudi k bližnjim sosedom in spoznati hrvaški šolski sistem.

Sodelujoče in obe ravnateljici, Mirjano Blažević in Vlasto Baraga, je pozdravil tudi buzetski župan Valter Flego. Več: www.buzet.hr
Marjana Mirković

2. oktober
Galerija Juraj Klović, Reka
Happy New Year to You Protect

V organizaciji galerije Raj, ki jo vodi Dragan Karlo Došen, je v okviru enodnevnih razstav Hrvaškega društva likovnih umetnikov (HDLU) že tretje leto zapored potekal projekt z naslovom Happy New Year to You. Kustos razstave Dragan Karlo Došen je tokrat predstavil koncept M-MF (Me-My friends), od vabljenih umetnikov so se na ta multimedijški dogodek poleg njega z videom, slikami, fotografijami, instalacijami, izdelki iz keramike in bakra ali performansom odzvali Ana Brajković, Boro Bukva, Ranko Dokmanović, Dijana Sorić - Dupor, Irena Fiuman, Gea Golović, Tomislav Ivančan, Zlatko Kutnjak, Alen Kregar, Josip Marković, Danica Mračević, Maja Pejčinović, Zvezdana Žarkovac, Mladen Baraba, Marijan Blažina, Esta Dešpoja, Božidar Ermenc, Voljen Grbac, Anton Hriberšek, Saša Jantolek, Dragana Kružić, Tamara Lončar, Miomir Milošević, Marino Paliska, Slavica Purgar, Nataša Radošević, Ania Škrobobja, Daniela Ugrina, Jelena Cetinja - Yukelić in Mario Santrač.

Dragan Karlo Došen za prihodnje leto napove-

duje novo razstavo, s katalogom in umetniki tudi iz Slovenije, BiH in Makedonije. Na programu bo 4. oktobra 2011 z naslovom Srečno ti novo leto.

Marjana Mirković

Dragana Kružić in Dragan Karlo Došen.
Foto: Božidar Ermenc

5.-10. oktober
Galerija Kortil, Reka
Kdo je tebi Reihl Kir?

V okviru regionalnega projekta Manjšine za manjšine so v galeriji Kortil na Reki odprli razstavo z naslovom Kdo je zate Reihl Kir? avtorice Tanje Simić Berclaz. Razstava dokumentarno prikazuje življenje človeka, ki je postal simbol mirovništva balkanske vojne, in njegovo tragično usodo: ta nekdanji načelnik policije v Osijeku je bil likvidiran zaradi večmesečnega vztrajnega mirovniškega prizadevanja, med katerim se je osebno zavzel, da bi preprečil krvave konflikte, ki so se pripravljali, dokler ni bil v nejasnih okoliščinah ustreljen 1. julija 1991 ter tako postal prva žrtev jasno bližajoče se vojne.

Projekt in razstava sta postavljena v organizaciji zagrebškega Centra za mirovne študije, partnerji pri projektu pa so Mirovni inštitut iz Ljubljane, Urad za človekove pravice iz Tuzle in Center za kulturno dekontaminacijo iz Beograda. Vse te organizacije sodelujejo tudi pri projektu Manjšine za manjšine, katerega poglaviten namen je zagotoviti učinkovit, legalni, praktični in politični okvir za uveljavljanje in izvajanje manjšinskih pravic na Zahodnem

Balkanu skupaj z raziskovanjem dobrih praks s področja manjšin iz EU in balkanskih držav. Kljub mnenju, da so razviti pravni mehanizmi za zaščito manjšinskih pravic dovolj, pa je v realnosti v teh državah opaziti pomanjkanje implementacij zakonskih mehanizmov in tudi množične kršitve manjšinskih pravic. Za to obstaja več razlogov, predvsem pa so to slabo razvite državne institucije in zapuščina povojne tranzicijske družbe. Poleg tega večina zakonodaje v teh državah nastaja umetno, prav tako ne obstaja meddržavna komunikacija o položaju manjšin v različnih balkanskih državah. Projekt naj bi izoblikoval pravni in politični okvir, v katerem bodo manjšinske pravice resnično uveljavljene, ter ustvaril meddržavni temelj za razvoj in izboljšanje že obstoječih manjšinskih politik, zakonov in praks s promocijo primerov dobre prakse iz EU in Balkana.

Kot nam je ob tej priložnosti povedala predstavnica organizatorja, Centra za mirovne študije iz Zagreba, Mirjana Mikić Zeitoun, bo razstava, ki jo je tehnično postavila Metaklinika/Petokraka iz Beograda, potovala po vseh državah nekdanje Jugoslavije.

Razstava je zasnovana na panojih, na treh monitorjih pa so na vpogled posnetki s pričevanjem treh bližnjih oseb Josipa Reihla Kira: soproge Jadranke Reihl Kir, Mirka Tubića - ki je edini preživel atentat, a so ga leta 1998, po pričevanju o tem dogodku v navzočnosti odvetnika Slobodana Budaka, ki ga sodišče ni sprejelo, pretepli, zaradi česar je umrl - ter beograjskega novinarja, enega izmed predvojnih urednikov tednika *Vreme*, Miloša Vasića.

Na vprašanje o sodelovanju z ljubljanskim Mirovnim inštitutom je Mirjana Mikić Zeitoun med drugim povedala, da to poteka od nastanka zagrebške organizacije in da je bil ravno Marko Hren med njihovimi prvimi predavatelji. S projektom Manjšine za manjšine in področjem etničnih identitet ter manjšin se ukvarja Lana Zdravković. Primerov dobre prakse je bilo pri projektu *Kdo je zate Reihl Kir?* veliko manj, kot so pričakovali, so pa zato toliko pomembnejši in imajo posebno veličino, poudarja. *Napraviti dober primer v težkih časih je najmanj dvojno delo.*

Vse projekte financira Evropska komisija, med večjimi pa v letu 2011 napoveduje projekt z

naslovom *Jaz bi (Ja bih)*, kampanjo za državljansko identiteto in njeno priznavanje v Bosni in Hercegovini. Kar zadeva Slovenijo, omenja problem nepriznavanja ljudi srbske ali bosanske nacionalnosti, ki jih npr. ne obravnava kot manjšine. O korakih v smeri reševanja tega vprašanja izraža optimizem, predvidena razstava *Jaz bi* pa bo odprta januarja 2011 v Ljubljani in zatem še v Mariboru in Celju. Ob morebitni podpori ljubljanskega župana Zorana Jankovića pa bo, dodaja, morda postala tudi primer dobre prakse.

Marjana Mirković

Razstava je primer gradnje miru brez alternative.

Foto: Marjana Mirković

6. oktober Slovenski dom KPD Bazovica, Reka Konzularni dan

V Slovenskem domu KPD Bazovica na Reki je po več mesecih znova potekal konzularni dan. Vođil ga je novi vodja konzularnega oddelka konzul Gregor Klemenčič, prvi sekretar veleposlanništva RS v RH, na srečanju pa je tudi tokrat sodelovala dobra in priljubljena znanka reških rojakov, referentka na konzularnem oddelku Ivanka Filipan.

Osrednja vprašanja obiskovalcev iz slovenske skupnosti še vedno veljajo urejanju državljanstva, začetek študijskega leta pa je na konzularni dan pripeljal tudi vrsto študentov, ki se izobražujejo na slovenskih univerzah in si urejujejo dovoljenje za začasno prebivanje.

V priložnostnem pogovoru je konzul Gregor Klemenčič med drugim napovedal dobrodošlo

novost, da bo potek konzularnih dni v prihodnjem letu potekal v skladu z načrtom, pripravljenim v sodelovanju z vsemi slovenskimi organizacijami, registriranimi na Hrvaškem, in objavljen leto dni vnaprej.

Marjana Mirković

Novi konzul Gregor Klemenčič.

Foto: Marjana Mirković

Izlet se je veselo začel že na Reki. Nekateri prihajajo naravnost s sobotnega žura, drugi še spijo doma. Zelo pestro se je začelo. Po zelo mrzlem jutru in mrazu v Pazinu smo prišli v Fažano in si jo na kratko ogledali med odhodom z ladjo na Brione. Kratka vožnja - in smo že tam. Po prihodu smo bili očarani nad lepoto narave. Nekateri so se spominjali preteklih časov in tovariša Tita, drugi so uživali v naravi in komentirali golfska igrišča. Kmalu nas je vlakec odpeljal naprej na ogled otoka *Veli Brijun*. Med vožnjo nas je vodnica seznanila s preteklostjo in sedanostjo Brionskega otočja. Govorila o razvoju v času Karla Kuperweiserja in preobrazbi v letovišče. Obiskali smo safari park in se poslikali z njegovimi prebivalci. Zelo zanimiva družina, posebej koza na prigrizku v bifeju. Na Brionih je poleg številnih živali, potomcev tistih, ki jih je Tito dobil na obiskih v drugih državah, tudi veliko različnih rastlinskih vrst iz bližnjih in oddaljenih krajev. Dobili smo občutek, da je čas malo zastal, ko je vodnica govorila o vilah in rezidencah na Brionih. Zanimiva je tudi cerkva sv. Marije z replikami kulturnih dosežkov naših prednikov, ki so bile najdene na ombočju Istre in Kvarnerja. Seveda smo si na koncu v muzeju ogledali nagačene živali in slike iz življenja J. B. Tita. Žal je popol-

10. oktober
Izlet na Brione
Izlet KPD Bazovica na Brione in v Vodnjan.

Brioni 2010. Foto: Istog Žorž

dan tako hitro prišel - na Brionih in v njegovih lepotah bi lahko uživali še ves mesec ali celo več. No, ladja nas je spet čakala in odpeljala v novo postajo na naši nedeljski poti: v cerkev svetega Blaža v Vodnjanu. Tam nas je sprejel župnik in razložil veliko o mumijah svetih ljudi, ki so v tej cerkvi, o njihovem življenju, njihovi čudežni energiji in o čudesih, ki jih delajo tudi, ko so mrtvi. Pot smo nadaljevali na pozno kosilo in se tam tudi malo poveselili ter zaplesali. Takšen enkratni dan in tako veliko lepih in zanimivih stvari so res naredili dobro vzdušje za novo sezono v Bazovici.
Jasmina Dlačić

16. oktober
Državni zbor, Ljubljana
Komisija DZ RS za odnose s Slovenci v
zamejstvu in po svetu

Komisija državnega zbora Republike Slovenije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu se je sešla na 16. redni seji. Na dnevnem redu se je, na katero sta bila povabljeni tudi člana Sveta Vlade RS za Slovence v zamejstvu s Hrvaške, Darko Šonc in Vitomir Vitaz, je bila problematika zastopnosti Slovencev zunaj meja RS v državnem zboru in pobuda za spremembo Ustave RS, na podlagi sklepov, sprejetih tudi v okviru razprave na 10. Vseslovenskem srečanju v DZ RS 1. julija letos v Ljubljani, in po katerih naj se med drugim nadaljujejo aktivnosti v smeri pobude za spremembo Ustave RS, s katero bi Slovenci, živeči zunaj meja RS, dobili pravico neposredne zastopnosti v državnem zboru.

Komisija se je seznanila s primerjalnim pregledom v nacionalnih parlamentih nekaterih evropskih držav, med njimi tudi Hrvaške, kjer bo imela diaspora v prihodnje zagotovljene le tri sedeže, in sprejela sklep, da podpira vse oblike in prizadevanja za tesnejše sodelovanje Slovencev zunaj meja Slovenije z RS, do vključno z nadaljnjim razmislekom o *ustavnih spremembah*. Te je treba doseči z dvotretjinsko večino, poleg tega je tu še vprašanje verodostojne zastopnosti interesov celotne manjšine, na kar je opozoril Rudi Pavšič, predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze kot ene izmed slovenskih krovnih organizacij v Italiji in večletni predsednik Slovenske manj-

šinske koordinacije SLOMAK. Menil je tudi, da bi veljalo izboljšati dosedanje možnosti, ki jih že imamo. Poslanec stranke Zares Franco Juri je v razpravi pozval k *preudarnosti: Dejstvo, da iščemo poti do tesnejšega sodelovanja ne samo zamejstva in Slovencev po svetu z matično domovino, ampak tudi realnih manjšin, ki jih sestavljajo državljani RS v Sloveniji in ki prav tako odpirajo vprašanje legitimnosti in zastopnosti v državnem zboru, dokazuje, da je ta tema večplastna, delikatna, politično obremenjena.*

Razprava je med drugim spomnila tudi na to, da je romska manjšina prav tako ustavno dooločena, a brez zastopstva v državnem zboru. Več: www-dz-rs.si
Marjana Mirkovič

16. oktober
Slovenski dom KPD Bazovica
RAK, Rakek

Kulturni večer z naslovom Pod vaško lipo je v polni dvorani Slovenskega doma KPD Bazovica pripravilo kulturno društvo RAK Rakek, ki ga vodi predsednica Danica Štefančič. Z nastopom, katerega režiserka in scenaristka je Dolores Grebenc, so se domiselno predstavile različne skupine društva, od pevskega zboru, ki ga vodi predsednica društva, do folklorne skupine - njena mentorica je Vida Žlogar -, igralcev in plesalk. V zanimivo oblikovanem večeru, v katerem sta sodelovala tudi igralca Jurij Zdovc (za kuliso) in Matic Mahnič, so z besedo, pesmijo in plesom predstavili drobec svoje dediščine in običajev, tradicije, v katero poleg polharjenja sodita tudi Martin Krpan in njegova znamenita dejavnost. Na prireditvi je bilo posebno razveseljivo videti, da so v društvu RAK dejavno vključene vse generacije, od najmlajših deklic, ki sta v košaricah ponudili domače dobrote, do članov z osmimi križi, kot so se nam pohvalili.

Za uspešen nastop se je gostom zahvalil predsednik KPD Bazovica Milan Grlica, jim za spomin podaril monografijo o društvu in obljubil nastop, za gostoljuben sprejem na Reki pa od gostov prejel sliko in knjigo z naslovom Dežela ob Cerkniskem jezeru, kraji v občini Cerknica na starih razglednicah, ki jih je zbral Milan Škrabec. Lepo oblikovana knjiga, s prevodi

v angleščini, nemščini in italijanščini, je izšla leta 1990 v založbi Kulturne skupnosti občine Cerknica, uredil jo je Janez Šumrada, besedilo pa napisali dr. Marjan Slabe, Milan Škrabec in Janez Šumrada. Na vpogled je v društvu.

Marjana Mirković

V društvu RAK sodeluje veliko mladih.

Foto: Marjana Mirković

17. oktober
Mednarodni festival turističnega filma,
Solin
Drago Bulc prejel prvo nagrado za oddajo
o turizmu

Dolgoletni turistični novinar in urednik na RTV Slovenija Drago Bulc je na 13. Mednarodnem festivalu turističnega filma v Solinu v konkurenci 157 turističnih filmov in TV oddaj osvojil prvo nagrado za najboljšo oddajo o turizmu. Nagrado je prejel za oddajo z naslovom Največje plavajoče zabavišče na svetu. Oddaja je bila posneta pred dvema letoma ob splovitvi

takrat največje potniške ladje na svetu, ki so jo za ameriško-norveško družbo Royal Caribbean zgradili v finski ladjedelnici Kvaerner v pristaniškem mestu Turku. S snemalcem Andrejem Hefferletom sta 40-minutno oddajo posnela v dnevni in pol na promocijski plovbi od angleškega pristanišča Southampton do kanalskih otokov Quernsey in Jersey.

Mednarodna žirija je oddajo nagradila za zelo dinamično in razgibano vsebino ter poglobljen prikaz ozadja tega ladjarsko-turističnega projekta ter soglasno sprejela odločitev, da gre najboljši film festivala v kategoriji turističnih filmov do 60 minut.

To prestižno priznanje vsako leto podeljuje ta Evropsko združenje festivalov turističnih filmov Fest-Europa in Evropsko združenje turističnih novinarjev, so sporočili iz službe za odnose z javnostjo na RTV Slovenija. Prvega festivala po skoraj 38 letih ustvarjanja na področju turističnega novinarstva se je Drago Bulc udeležil na pobudo predsednice Društva turističnih novinarjev Hrvaške, Tine Čubrilo, ki pozna njegovo delo in je tudi članica mednarodne žirije. Drago Bulc je tudi aktivni predsednik Društva turističnih novinarjev Slovenije in izvršni direktor Svetovnega združenja turističnih novinarjev FIJET, je še zapisano v sporočilu.

Marjana Mirković

18. oktober
Generalni konzulat RS, Split

Slovenski zunanji minister Samuel Žbogar in slovenski častni konzul v Splitu Branko Roglič sta v navzočnosti hrvaškega zunanjega ministra Gordana Jandrokovića slovesno odprla nove prostore Generalnega konzulata RS v tem mestu. Minister Žbogar je ob odprtju poudaril, da so odnosi med državama na pravi poti in da se je zdaj mogoče ukvarjati z zadevami, ki so v življenjskem interesu državljanov, kot je krepitev gospodarskega sodelovanja. O njegovem pomenu je v svojem nagovoru spregovoril tudi minister Jandroković, Branko Roglič pa je izrazil željo, *da generalni konzulat postane oziroma ostane tudi dom za Slovence, ki živijo na Hrvaškem in da bodo most prijateljstva in sodelovanja med dvema prijateljskima državama na evropski poti.*

Konzul Roglič je sicer lastnik podjetja Orbico in je financiral celotno ureditev novih sodobnih prostorov konzulata v Istrski ulici v središču Splita. Ministra sta se ob tej priložnosti srečala s slovenskimi in hrvaškimi gospodarstveniki, saj je bilo v ospredju dogodka gospodarsko sodelovanje med državama, za kar so še številne neizrabljene možnosti, kot je bilo slišati.

Marjana Mirković

21. oktober

Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Josip Kaplan, predstavitev brošure

Skladatelju Josipu Kaplanu, ki je s svojim opusom ostal zapisan v tukajšnji glasbeni zgodovini, je bil posvečen tudi drugi zvezek zbirke Slovenski prispevek županijski dediščini, v založbi obeh svetov slovenske narodne manjšine, Mesta Reka in Primorsko-goranske županije, ter slovenskega kulturno-prosvetnega društva Snežnik iz Lovrana, v katerem je bil junija lani tudi prvič predstavljen.

Letos, ob stoletnici skladateljevega rojstva, smo monografsko brošuro predstavili tudi na Reki, v sodelovanju z društvom KPD Bazovica. Večer je napovedal njegov mešani pevski zbor pod vodstvom Maje Dobrila, seveda s pesmijo Bazovica, himno društva, ki jo je na besedilo Slavka Arbitra, tudi navzočega v dvorani in deležnega spontanega aplavza občinstva, uglasbil Josip Kaplan. Program je povezovala urednica Kažipota in se ob tej priložnosti znova zahvalila skladateljevemu sinu Darku Kaplanu za prijazen odziv in sodelovanje pri pripravi gradiva za brošuro.

Zvezek o Josipu Kaplanu je oblikoval akademski slikar Rok Zelenko iz Grožnjana, avtorica besedila pa je muzikologinja Lovorka Ruck, ki je o skladateljevem opusu že objavila več strokovnih prispevkov, tokrat pa je na kratko spregovorila o njegovem življenju in delu. Med drugim je poudarila, da glasbeniki njegova dela radi izvajajo, in omenila, da sta mezzosopranistka Anđelka Rujišin in pianistka Nina Kovačić posneli zgoščenko, na kateri sta bila Kaplanova samospēva, *Oči pjesnika in More*, in ki je bila prva zgoščenska z delom Josipa Kaplana, izdanem v sodobnejšem mediju. Omenila je še zgoščenko Reškega komornega orkestra s skladbo *Rondo* in poudarila, da je tiskanje not

najlepši način, s katerim je mogoče predstaviti skladatelja glasbenim krogom. Zgoščenska pa je, tako kot monografska brošura, širše dostopna, zato je izrazila upanje, da bo v prihodnjem letu ali dveh izšla zgoščenska s Kaplanovimi deli, in prepričanje, da se bodo glasbeniki na to radi odzvali.

Urednica se je zahvalila tudi dolgoletnemu zborovodji zbora KPD Bazovica, maestru Franju Bravdici, pobudniku stikov s skladateljem. Josip Kaplan je tako uglasbil več pesmi dolgoletnega člana društva Bazovica, pevca in pesnika, Slavka Arbitra. On se je skladatelju zahvalil s pesmijo *Lirični portret skladatelja profesorja Josipa Kaplana*, ki jo je ob tej priložnosti doživeto interpretiral član dramske skupine društva Bazovica, Alojz Usenik.

Program je končal nastop mešanega pevskega zbora KPD Bazovica, ki je pod vodstvom Maje Dobrila zapel še pesmi *Zdomec Slavka Arbitra* in *Senjska beseda* na besedilo Krešimirja Stanišića. Obiskovalce smo povabili na razstavo, koncert in dvodnevno znanstveno srečanje dan pozneje, posvečeno Josipu Kaplanu, v počastitev stoletnice njegovega rojstva.

Monografska brošura o Josipu Kaplanu pa bo na

Urednica Kažipota in Lovorka Ruck.
Foto: Morana Lalić

začetku prihodnjega leta predvidoma predstavljena tudi v njegovem rojstnem mestu, v Krškem.

Večer pa je nepričakovano polepšala še manjša prisrčna slovesnost s krajšim druženjem, zdravico, izrečeno iz srca, in šopkom slovenskih, zapetih v čast pevcu Dragu Rizmanu, sicer častnemu predsedniku KPD Bazovica, ki je tega večera praznoval 79. rojstni dan. Marjana Mirković

22. oktober
KUD Svoboda, Griže
So Ei: Danes seme, jutri cvet

Ksenija Grabusin z umetniškim imenom ikebanaistke So Ei (Cvet v rosi) se je uspešno predstavila tudi na razstavi v Grižah. S svojimi umetninami je očarala obiskovalce, in jim, kot so ji zapisali v zahvali, pokazala lepoto in čar ustvarjenih ikeban ter podarila enkratno doživetje, ki mu je svojstven pečat vtisnila njena navzočnost, kar radi verjamemo vsi, ki jo poznamo.

Prelepe ikebane, oblikovane iz cvetic, rastlinja in materialov iz naravnega okolja iz najbližje okolice Griž je umetnica pripravila v spomin nekdanji znanki, kiparki Franciški Petelinšek.

Razstava je bila tudi tokrat priložnost za srečanje z nekdanjimi učenci in njihovimi potomci, odprtje pa so s kulturnim programom popestrili dijaki celjske gimnazije Center,

KUD Svoboda Griže kot organizator je ob razstavi izdal lepo oblikovan katalog, v katerem so o ikebani Ksenije Grabusin med drugim zapisane tudi besede reške umetnostne zgodovinarke Radmile Matejčič: *Njena ikebana je samosvoja po vsebini in po smislu za grafične, kiparske in slikarske značilnosti, ki se pojavljajo simbolizirane v umetnosti razporejanja rastlinskih kompozicij. Čeprav se cvetju v vazi bliža konec, še enkrat doživi svoj smisel, prevzame vsekakor drugačno vlogo, toda ne samo zato, da nam polepša okolje, temveč tudi, da sama sebi dokaže veličastnost narave, stvariteljice lepote. To, kar se je začelo na oddaljenem Japonskem, je postalo del internacionalne umetnosti, ki je pri nas s Ksenijo Grabusin dobila vidno ustvarjalko.*

Ikebana (Živi cvet) je tradicionalna umetnost aranžiranja (razporejanja) cvetja, porojena in kultivirana na Japonskem. V zgodovini japonskega naroda nikoli ni bilo obdobja, v katerem ne bi gojili različnih oblik cvetličnega aranžmaja. S to edinstveno umetnostjo dokazujejo Japonci ljubezen do narave, izražajo željo po lepoti in miru, z njo si bogatijo in lepšajo življenje.

Klara F. Kos

Ksenija Grabusin je bila rojena v Črnomlju, v družini obrtnikov Krašovec, ki so imeli znano kolarsko delavnico. Otroška leta je preživljala na znani Krašovčevi domačiji, gosposki kmetiji v idiličnem okolju ob Lavi, v Dobriši vasi pri Petrovčah v Savinjski dolini, sredi zelenega hmelja in cvetočih travnikov. Šolala se je v Žalcu, Celju in Ljubljani ter tam končala učiteljico. Po drugi svetovni vojni, v kateri je bila v partizanih in učiteljela, je bila učiteljica na osnovni šoli v Petrovčah, pozneje tudi v Libovjah in Rušah. Življenjska pot jo je zatem pripeljala na Reko, a v Slovenijo redno odhaja, največkrat k sinu Borisu v Ljubljano, pogosto pa tudi v svojo ljubljeno Savinjsko dolino.

Marjana Mirković

Za spomin od soborcev dobila jabolko v obliki petokrake. Foto: Igor Boškič

22.-24. oktober
Delnice, Plešče, Trstje
Rejč damača, predstavitev zgoščenke

Avtor narečnih popevk v govoru čabranske doline Matija Turk iz Črnega Potoka na slovenski strani in njegov glasbeni sodelavec Goran Majetič iz Plešč na Hrvaškem sta v tednu dni kar na treh koncertih predstavila svoj novi CD, poimenovan Rejč damača. Promocije so potekale od petka, 22., do nedelje, 24. oktobra v Delnicah, Pleščih in Trstju. Vse prireditve so bile lepo obiskane. Posebno v Pleščih je bila velika dvorana nekdanjega združnega doma kar premajhna za množico obiskovalcev z obeh strani meje in še malo dlje, ki so prišli na koncert Matijevih pesmi ob spremljavi Gorana na diatonični harmoniki in folklorno plesne skupine TZ Čabar. Matija hudomušno in z občutkom za realno stanje opeva domačo dolino in življenje njenih prebivalcev na meji, obenem pa malce z nostalgijo gleda na staranje njegove generacije. V Pleščih, ki so tako rekoč domači kraj obeh glasbenikov, so se zbrali obiskovalci vse od Ljubljane, Cerknice, Loške doline pa do Osilnice in Reke, od starejših do mladine. Veseli smo, da tovrstno ustvarjanje v domačih govorih zgornjekolpske in čabranske doline pritegne toliko ljudi istega govornega območja z obeh strani meje, saj dokazuje, da kljub težavam obmejnega režima potrebujejo skupne prireditve, saj ob glasbi in druženju radi pozabijo na tegobe vsakdana.

Marko Smole

Matija Turk in Goran Majetič. Foto: Marko Smole

23. oktober
Izlet planinske skupine na Plitviška jezera

Obetal se je lep jesenski dan. Barve v gozdovih Gorskega kotarja in Like so zaživele v vseh možnih odtenkih. Avtobus je bil skoraj poln, čez štirideset udeležencev se je prijaviło za ta izlet. Privlačen cilj izleta - svetovno znana Plitviška jezera so v jesenskih barvah posebno lepa. Poleg ogleda jezer in slapov je bil predlagan tudi vzpon na tri vrhove: Turčić, Tupi Medvidak in Oštri Medvidak. Predvidenih je bilo pet ur hoje. Pohod ob jezerih naj bi trajal »samo« tri ure in večina udeležencev se je odločila za obisk jezer. Za planinski del izleta se je odločila peterica »ta pravih« planincev, nekateri zaradi pečatov, drugi zaradi sprehoda po gozdu, voditelj skupine zaradi »dolga« izpred 27 let.

Kako so se imeli tisti, ki so se odločili za sprehod ob jezeru, bodo mogoče napisali sami. Verjetno jim je bilo lepo. Je pa res, da so hodili dosti več kot omenjena peterica.

Pristop do steze proti Medviđakom od vstopa 1 v park je precej zapleten. Nič boljši ni niti pristop v nasprotni smeri, od vhoda 2. Nobenega smerokaza, nobene markacije. Gozdnih cest še in še. No, planinci so iznajdljivi. Metoda »Kartu čitaj, seljaka pitaj« je pomagala, da je pet planincev našlo začetek poti in prve, sicer zelo zbledle markacije, potem je bilo treba samo slediti izredno lepi stezi, zgrajeni v stilu Premužičeve steze na Velebitu. Brez težavnih vzponov, z nekaj lepimi razgledov proti jezerom ali dolini Une na bosanski strani. V izredno lep gozd ne zahaja žaga, vse je tam tako naravno. Pa še veliko različnih gob in jesenske barve ... le sonca je bilo nekoliko manj, kot smo mislili na začetku, tako da fotografi niso prišli čisto na svoje. Po slabih štirih urah z dvema dolgima počitkoma in veliko fotografiranjem se je pohod končal pri vhodu 2. Obisk prelepih krajev, izpolnjen dolg, pa še temno Velebitsko pivo v Borju - kako malo je potrebno, da je človek zadovoljen in srečen!

Pa še za konec: zakaj je pristop do steze na Medvidak tako slabo označen, enako slabo kot pred sedemindvajsetimi leti? Ali v NP Plitviška jezera niso zmožni tega bolje označiti? Vstopnine v park so (pre)visoke, saj 130 kn za posameznika oziroma 110 kn pri skupinah ni malo

denarja! Pa še tiste, ki bi se radi povzpeli na te lepe vrhove, strašijo z »ogromnim številom medvedov v okolici«. A se v NP bojijo, da bodo izgubili preveč denarja, če se kdo odloči za poti, na katerih ni treba plačati vstopnine?

Darko Mohar

Plitvice oktobra 2010. Foto: Tolja Hromin

25. oktober
Lutkovno gledališče Reka (GKL)
50 let lutkovnega gledališča

Najmlajše od petih lutkovnih gledališč na Hrvaškem je petdeseto obletnico delovanja praznovalo tudi z izidom monografije 50 let Mestnega lutkovnega gledališča Reka. Avtorica je Maja Verdonik, vnukinja znanih slovenskih in reških gledališčnikov, Branke Rasberger Verdonik in Eda Verdonika. Predstavitev knjige, ki povzema dejavnost lutkovnega gledališča v obdobju od 1960 do 2010, je na slovesnost pritegnila tudi vrsto nekdanjih sodelavcev in gledališčnikov. Vsem, ki so soustvarjali na razvojni poti gledališča, se je ob tej priložnosti posebej zahvalila ravnateljica GKL Zrinka Kolak - Fabijan.

Avtorica monografije Maja Verdonik, sicer predavateljica na reški učiteljski fakulteti, je med

drugim povedala, da jo je k pripravi spodbudilo pisanje njene doktorske disertacije, gradivo pa je črpala iz arhivov gledališča in Hrvaške akademije znanosti in umetnosti (HAZU) ter oddelka periodike in zasebnih arhivov, videoposnetkov in kritik, pri čemer se je posebej zahvalila vsem v gledališču, recenzentom (Antoniji Bogner - Šaban, Elviu Baccariniju in Darku Gašparoviću), mentorici Adriani Car Mihec in učiteljski fakulteti na Reki. Glavni urednik Krešimir Cvjetković pa je poudaril, da gre za vseobsežno predstavljeno delo reških lutkarjev v preteklega pol stoletja.

V atriju GKL-ja odprli razstavo fotografij Petra Fabijana na temo lutkarstva, v Malem salonu na Korzu je bila na ogled razstava o pol stoletja umetniškega dela GKL avtoric Luči Vidanović, Marije Volkmer in Vedrane Balen Spinčić, tretji del razstave pa je bil z interaktivno sobo z lutkami odprt v Hrvaškem kulturnem domu na Sušaku (HKD) v času lutkarskega festivala.

V okviru pomembnega jubileja je dan pozneje, 26. oktobra, v mestni hiši potekala še okrogla miza o vplivu lutkovnih predstav na otroke in vlogi lutkarstva, ki je zapostavljeno v študijskem programu pedagoškega izobraževanja.

Več o monografiji je v rubriki Novo na knjižnih policah. Več: www.rijeka.hr, www.gkl-rijeka.hr
Marjana Mirković

30. oktober
Galerija Raj, Reka
Ivica Kiš, Obscuras

V galeriji Raj se je tokrat predstavil Ivica Kiš iz Zagreba, dogodek pa je spremljal izid kataloga, ki ga je oblikoval fotograf Alen Kregar.

Kot nam je povedal lastnik galerije Dragan Karlo Došen, je bila instalacija postavljena v Vijoličasti sobi galerije Raj, ki je postala velika camera obscura, fotografske slike, posnete s kamero obskuro, pa so bile na vpogled v razstavnem salonu galerije.

Ivica Kiš (1948) izhaja iz družine fotografov; diplomiral je na zagrebški fakulteti za arhitekturo, med študijem pa je zasebno opravil zaključni izpit iz fotografije. Zadnji dve dese-

tletji poučuje strokovne predmete na srednji šoli za umetnostno oblikovanje v Zagrebu, na likovni akademiji je honorarni sodelavec, veliko piše in razstavlja, večkrat je bil tudi nagrajen. Leta 1995 je ob petstoletnici odkritja kamere obskure začel projekt @ame@@obs@u@@ pola milenija poslije.

Marjana Mirković

Ivica Kiš in Dragan Karlo Došen.

Foto: Gerthard Crnković

NAPOVED NOVEMBER

5. november, 18.30
Slovenski dom KPD Bazovica
Cvetka Kocjan, Jezična Zofi

Obiskovalce v dvorani Slovenskega doma na Reki bo znova razveselila Cvetka Kocjan iz Ormoža, ki se je na odru KPD Bazovica predstavila že 21. aprila 2007, med gostovanjem KD Miklavž pri Ormožu, katerega predsednica je bila. Tokratni nastop bo potekal v okviru gostovanja kulturnega društva Klopotec, uprizorila pa bo monodramo Jezična Zofi pisateljice Matee Reba.

Kot je zapisano na spletni strani <http://klopotec-kog.com>, je Klopotec društvo, ki z *vinorodnih gričev naše lepe Slovenije prinaša dobro voljo v besedi in ljudski pesmi*.

Pri svojem delovanju govorijo v prleškem narečju in uporabljajo izključno ljudske instrumente ter skrbijo, da se znanje o izdelavi doma-

čih glasbil - te člani tudi izdelujejo -, prenese mladim.

Društvo, ki ga vodi Natalija Kocjan, je bilo ustanovljeno avgusta 2008 z namenom, da ohranja kulturno dediščino. Delujeta dramska in ljudska sekcija, godci in pevci Porini pa počini, prav tako znani obiskovalcem Slovenskega doma z omenjenega nastopa.

Cvetka Kocjan (1955), kot je še zapisano na spletni strani, je tudi ena izmed ustanovitvenih članic društva in njegovo gonilo. Rojena je bila v Mariboru, živi v Lačavesi pod Kogom. Z ljubiteljsko kulturo se ukvarja že vrsto let, poleg dolgoletnega predsedovanja KD Miklavž pri Ormožu se je posvečala ljubiteljskemu gledališču, kjer je režiserka in igralka (monokomedija Zofijina kavarna).

Matea Reba (1962) je prav tako med ustanovnimi članicami društva. Živi v Kamniku, piše za otroke (Zmajček Bim, Pekarna Feliks, Jurček in Packarija ...), humoreske za odrasle, njena priljubljena lika pa sta upokojenka Jezična Zofi in osemletna Florjanca. Več: <http://klopotec-kog.com/index.html>, <http://www.reba.si>.

Marjana Mirković

5. november, 18.00

Dom kulture 12. september, Trstje
Priimki v čabarskem kraju skozi stoletja
1498-1997

V kulturnem domu 12. september v Trstju bodo predstavili knjigo Priimki v čabarskem kraju skozi stoletja 1498-1997 avtorja Slavka Malnarja, zatem pa predvajali še videoprojekcijo starih fotografij iz teh krajev in film Cvetka Čuklija iz leta 1930.

Izreden poznavalec jezika in krajevnih zgodovine Slavko Malnar je pripravil težko pričakovano drugo izdajo knjige o priimkih. Gre za sprememljeno in razširjeno izdajo, nastalo zaradi velikega zanimanja bralcev iz Gorskega kotarja, pa tudi drugih krajev, kjer živijo Gorani ali njihovi potomci. Prva knjiga je bila v nakladi 600 izvodov leta 2001 razprodana v letu dni, zatem pa so čedalje pogosteje začela prihajati vprašanja za pomoč pri iskanju podatkov o priimkih in prednikih. V novi knjigi sta poleg tristo novih priimkov, skupno več kot tisoč, dodani novi

poglavji, Priimki našega kraja v Enciklopediji hrvaških priimkov ter Vzdevki in hišna imena, bogati pa jo še dvaindvajset družinskih drevces, vrsta starih fotografij s porok, prvih obhajil in šolskih razredov ter priloga za izdelavo družinskega drevesa.

Založnik knjige je podružnica Matica Hrvatske v Čabru, poleg njenega predsednika Ivana Janeša, ki je urednik, in avtorja Slavka Malnarja jo bodo predstavili še lektor Ivan Kvesić, likovni oblikovalec Andrija Zbašnik in slovenski jezikoslovec mag. Silvo Torkar, ki je napisal tudi predgovor, objavljen v slovenščini.

V njem med drugim navaja, da so se priimki med kmečkim prebivalstvom v slovenskih in hrvaških deželah pojavili večinoma šele konec 15. in na začetku 16. stoletja. Glede na dejstvo, da je bil Čabar z okolico naseljen nekoliko pozneje, je glavčina današnjih priimkov posledica migracij prebivalstva, ki so jih načrtno izvajali fevdalni zemljiški lastniki Čabra. Največ prebivalstva je prihajalo iz nekdanje dežele Kranjske, po analizi priimkov z območja Tolminske, ki je bila od 16. stoletja sestavni del nekdanje dežele Goriške. Precejšen del naseljencev pa prihaja z rovtarskega narečnega območja, ki obsega tolminsko, cerkljansko-idrijsko, poljansko in črnovrško narečje.

Mag. Silvo Torkar tudi piše: *Slavko Malnar je kot izjemen poznavalec jezika in zgodovine svoje ožje domovine že zgodaj spoznal, da je prav z izčrpnim evidentiranjem prvih pojavitev posameznih priimkov v Čeburu mogoče predstaviti najbolj prepričljivo zgodovino naseljevanja, s pomočjo primerjalnega gradiva pa ugotoviti tudi njegove smeri. Slovar priimkov je zato prepričljivo ponazarjalno gradivo k že napisani zgodovini Čebra. Avtor je poleg strokovne literature uporabil tudi ustno izročilo o posameznih priimkih, slovar pa je ponekod obogatil še z osebnimi ali družinskimi zgodbami, včasih celo z rodovniki (Beuk, Čadež, Dernelc, Eržen, Fortuna, Lakota, Malnar, Naglič, Repinc, Šercer, Zbašnik, Žagar). Slavko Malnar je podobno kot že v svojih narečnih slovarjih tudi v tej knjigi izkazal izostren jezikovni posluh in ne glede na pomanjkanje kvalitetnih del o genezi priimkov na Slovenskem sestavil zelo uporaben lokalni onomastični priložnik.*

Knjiga poleg osnovnega poglavja o živih in umrlih priimkih obsega še dve manjši poglav-

ji. V prvem je avtor zbral precejšnje število čebranskih vzdevkov in hišnih imen, v drugem pa je predstavil še popis sedanjih in nekdanjih imen čebranskih naselij, delov naselij, številnih zaselkov in nekaterih ledinskih imen. Za številna od teh imen je podal tudi jezikovo in zgodovinsko razlago.

S to knjigo so Čeburanci in vsa zainteresirana hrvaška in slovenska javnost dobili izčrпно imenoslovno monografijo Čebra, ki skupaj s slovarjem petih čebranskih govorov istega avtorja verodostojno izrisuje jezikovno in kulturno identiteto čebranske pokrajine.

Marjana Mirković

12. november, 19.00
Slovenski dom KPD Bazovica
Marjeta Keršič - Svetel, Gore

Planinska skupina KPD Bazovica bo v okviru predavanj v goste povabila Marjeto Keršič - Svetel, znano novinarko in ljubiteljico narave, ki se bo predstavila s fotografijami gora in ročno izdelanim nakitom.

Marjeta Keršič - Svetel je profesorica zgodovine in diplomirana etnologinja ter tudi članica uredniškega odbora revije Planinski vestnik (PV). Na Reki smo jo že spoznali med zanimivo razstavo ob stoletnici PV, in kot piše na njihovi spletni strani, je zadolžena za rubrike Varstvo narave, Planinstvo in Intervju. Najbolj znana je bila vrsto let avtorica oddaj Gore in ljudje, pripravlja pa tudi številne druge oddaje z gorniško tematiko. Magistrski študij varovanja naravne dediščine na biotehniški fakulteti je posvetila vprašanju naravne dediščine v gorskem svetu.

Marjana Mirković

18. november, 19.00
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Švica - dotakniti se neba

Planinska skupina KPD Bazovica bo organizirala potopisno predavanje z naslovom Švica - dotakniti se neba. Avtor je predsednik skupine Darko Mohar, predavanje pa bo v dvorani Slovenskega doma.

Darko Mohar

19. november, 18.00
Mestna hiša, Reka
Jezik in nacionalizem

Kot nam je v imenu organizatorja sporočila predsednica Sveta srbske narodne manjšine Mesta Reka Darinka Janjanin, bo v dvorani Mestne hiše potekala prva predstavitev knjige *Jezik in nacionalizem* (Jezik i nacionalizam) dr. Snježane Kordić. Gre za delo, ki zaradi teze, da sta hrvaški in srbski jezik le različici istega, policentričnega jezika, že nekaj časa buri duhove po hrvaških medijih in v javnosti. Avtorica je hrvaška jezikoslovka, zagrebška diplomantka z uspešno kariero v Nemčiji. Knjigo bosta predstavila predavateljica na zagrebški filozofski fakulteti dr. Nadežda Čačinović, tudi predsednica hrvaškega PEN centra, in Nenad Popović v imenu založnika (Durieux).
Marjana Mirković

20. november, 19.00
Slovenski dom KPD Bazovica
Kava in cigaret

V dvorani Slovenskega doma bo nastopila gledališka skupina Zavoda za izobraževanje in kulturo iz Črnomlja. Uprizorila bo nostalgično komedijo *Kava in cigaret*. Avtor in režiser je Darko Kočevar.

26. november, 19.30
Pomorski in zgodovinski muzej Hrvaškega primorja
Marmorna dvorana
V počastitev Asklepija in Orfeja

Kot nam je prijazno sporočil predsednik Hrvaškega znanstvenega društva za zgodovino zdravstvene kulture prof. Ante Škrobonja, bo skupina študentov reške medicinske fakultete pripravila 2. humanitarni koncert z naslovom *Asklepiju in Orfeju* v čast.

Na koncertu klasične glasbe bodo nastopili študenti medicine in novi diplomanti z medicinskih fakultet iz Zagreba, Reke, Osijeka in Splita ter gostje iz Ljubljane.

Večina izmed njih ima širšo glasbeno izobrazbo s končano srednjo glasbeno šolo, nekateri pa celo vzporedno, poleg medicine, študirajo tudi na glasbeni akademiji v Zagrebu ali Ljubljani.

Po lanskem uspešnem koncertu bo to druga takšna humanitarna prireditev, za katero želijo, da bi postala tradicionalna. Na njej bodo zbirali prostovoljne prispevke za Društvo oseb, obolelih za cerebralno in otroško paralizo z Reke, katerega člani se bodo udeležili koncerta ali na njem nastopili.

Organizacija večera, ki bo posvečen bližnjemu mednarodnemu dnevu oseb s posebnimi potrebami, bo potekala v sodelovanju s Hrvaškim znanstvenim društvom za zgodovino zdravstvene kulture ter reško univerzo in medicinsko fakulteto.

Marjana Mirković

27. novembra, 11.00
ZRC SAZU, Ljubljana
Živa kulturna dediščina

V Atriju Znanstvenoraziskovalnega centra (ZRC) Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU) bo slavnostno srečanje z naslovom *Živa kulturna dediščina*.

Organizatorji srečanja so Slovensko etnološko društvo, Slovenska nacionalna komisija za Unesco in Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

Predstavljenih bo osemnajst enot žive kulturne dediščine, ki jih je obravnavala Delovna skupina Koordinatorja za varstvo žive kulturne dediščine. Kot nam je sporočil Marko Smole, bodo na prireditvi med drugimi enotami za register Žive dediščine Slovenije predstavljeni tudi govori ob Čabranki in zgornji Kolpi.

27. november
Kulturni dom, Gračišče, Slovenija
Romeo in Julija (pa še kaj)

Dramska skupina Slovenskega doma KPD Bazovica bo s predstavo *Romeo in Julija* (pa še kaj) avtorja Vjeka Alilovića in v režiji Serda Dlačića gostovala v Gračišču.

27.-28. november
RTV Slovenija, Ljubljana

V skladu s sklepi Komisije za programske vsebine RTV Slovenija, namenjene Slovincem v sosednjih državah, se bo začel program govornega usposabljanja za novinarje. Prvi del bo potekal 27. in 28. novembra, na programu, or-

ganiziranem v skupinah, pa bodo individualne govorne vaje z mentorji in skupinske vaje iz prepričljivega komuniciranja z mentorico Bogdano Herman. Drugi del je načrtovan 4. in 5. decembra, ko se bodo udeleženci poleg omenjenega med drugim seznanili še z govornimi oblikami in tehnikami govora.

Na lanski poziv za predloge za izobraževanje novinarjev se urednici Kažipotja kot članici komisije ni odzvalo nobeno izmed društev, ravno tako ni bilo odgovora od svetov. Da ne bi pri novicah s Hrvaške ostali samo pri novicah z Reke in PGŽ, sta se pobudi urednici za delavnico s Hrvaške prijazno odzvala predlagana novinarja iz vrst slovenske narodne manjšine, z ustrežno izobrazbo in tudi poznavanjem manjšinske problematike in, kot po naročilu, iz Istre in Zagreba: to sta univerzitetna diplomirana novinarja, Kristian Stepčić Reisman, zaposlen v Glasu Istre in ustanovitelj društva v Labinu, in Agata Klinar Medaković, tajnica Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb.

Kot smo že poročali, je v okviru spletne strani www.rtv slo.si v pripravi podstran za Slovence v sosednjih državah. Novice o dogodkih in življenju rojakov v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in Hrvaškem bodo pripravljali profesionalni novinarji, sodelavci RTV in večinoma novinarji manjšinskih medijev, ki bodo poskrbeli tudi za ustrezne povezave s slovenskimi organizacijami v svoji državi. Pomembnejše informacije bodo našle svoj prostor tudi na osrednji strani RTV Slovenija.

Marjana Mirković

30. november, 18.00
Krajevna skupnost Drenova, Reka

V prostorih krajevne skupnosti na Drenovi bodo odprli razstavo slikarja Branka Gržetića, člana KPD Bazovica. Gre za dela velikega formata, nekatera celo v velikosti dva krat tri metre, ki so bila pred tem od 29. oktobra do 13. novembra na ogled v umetnikovih zasebnih prostorih na Kantridi. Branko Gržetić, po poklicu strojni inženir, se s slikanjem ukvarja ljubiteljsko. Zanimajo ga barve, za njegovo ustvarjanje je značilno *raziskovalno slikarstvo*, h kateremu mu, kot pravi, pristopa študijsko in *s pozorno izbiro vira, količine in jakosti izvora*

imaginarne svetlobe, prostor oblikuje in označuje z akromatskimi in kromatskimi posegi.

Marjana Mirković

Branko Gržetić med razstavo na Kantridi.

Foto: Lana Gržetić

Dramska skupina Slovenskega doma KPD Bazovica

Vodenje dramske skupine Slovenskega doma KPD Bazovica je jeseni prevzel Siniša Posarić. Poslal nam je sporočilo o načrtovani dejavnosti in svoje podatke za predstavitev ter ob tej priložnosti k sodelovanju povabil vse zainteresirane, predvsem pa mlade: Skupaj je lepše, zelo bo zabavno!

Siniša Posarić:

Dramska skupina je sprejela načrt dela za naslednjih pet let.

Trenutno pripravljajo štiri veseloigre Ephraima Kishona z delovnim naslovom *Gremo naprej* (Inkognito, Likalniki, Surround, Sadna solata), predvidene pa so tudi komedije *Cecilija ali šola za očete* Jeana Anouilha ter še neprevedeni deli *Pripoveduj mi o Augusti* Luke Paljetka in *Dekleta za ženitev* Danijela Načinovića. Poleg celovečernih predstav v sodelovanju z drugimi sekcijami društva bo dramska skupina pripravljala tudi prireditve v počastitev ustvarjalcev, zaslužnih za slovensko-hrvaško kulturno sodelovanje nekdanj in danes (Trubar, Rasberger, Gervais, Paljetak ...) ter z recitali, odlomki iz predstav, igrami in drugimi nastopi sodelovala na prireditvah v društvu, pripravljenih v okviru književnih predstavitev, raznih obletnic in kulturnega praznika.

Siniša Posarić (Reka, 1959)

Siniša Posarić, po poklicu grafik, je književnik, igralec in režiser. Leta 1982 se je pridružil ljubiteljski gledališki skupini Viktor Car Emin, debitiral pa tri leta pozneje v drami Operacija slovenske pisateljice Mire Pucove. Leta 1992 je prevzel vodstvo tega najstarejšega ljubiteljskega gledališča na Hrvaškem. V dramsko skupino KPD Bazovica se je vključil leta 1989 in bil za vlogo Zlodeja v predstavi Lepa naša dolina (po Cankarjevih delih) na festivalu reških amaterskih gledališč razglašen za najboljšega igralca. Kot režiser se je z dramsko skupino KPD Bazovica leta 1991 predstavil v komediji Glej, kako lepo se začinja dan Zvonimira Bajsića in pozneje še z dvema svojima deloma, protivojno grotesko Horizont leta 1992 in komedijo Eros v offu dve leti pozneje.

Siniša Posarić ustvarja 28 let. V tem času je objavil sedem svojih knjig, znanstveno delo ter več proznih in dramskih besedil ter poezije v različnih časopisih in zbornikih, uredil številne knjige drugih avtorjev in ustvaril šestdeset predstav za otroke, mladino in odrasle. S poezijo haiku je predstavljen v slovenskih revijah *Prijatelj* in *Apokalipsa*. Poleg tega je tudi večletni prostovoljec v Društvu telesnih invalidov na Reki.

V dramsko skupino KPD Bazovica se je znova vključil leta 2008 z vlogo Marija Knežaka v komediji Romeo in Julija (pa še kaj) Vjeka Alilovića in v režiji Serda Dlačića, ki bo, poleg novega programa, na repertoarju tudi v prihodnje. Prevod in priredba Marjana Mirković

V nadaljevanju objavljamo povzetek poročila po delavnicah, pripravljen za objavo v oktobrski številki Kažipota, Marku Smoletu pa se znova zahvaljujemo za redna in zanimiva obvestila.

Marjana Mirković

Predstavitve v skednju. Iz arhiva Palčave šiše.

Obrti v zgornjekolpški dolini in dolini Čabranke ter okolici

Raziskovano območje je bilo do zadnjih desetletij medsebojno močno povezano. Gre za predele, porasle z gozdovi, le ponekod z nekoliko plodne zemlje, in ostrim podnebjem, ki ni omogočalo večje kmetijske proizvodnje, skopi travniki pa ne živinoreje.

Od nekdanj sta po tem območju peljali pomembni poti, glavna, od osrednje Kranjske prek Prezida, Trstja in Gerova do Kvarnerja, v raziskovanem obdobju posebno pomembna zaradi prevoza lesa, in druga, vzdolž Kolpe (pri Sveti Gori se je priključila na glavno pot), po kateri so iz osrednje Hrvaške in Bele Krajine od začetka devetnajstega stoletja prihajali vino, koruza in pšenica. V preteklih dvesto letih, do devetdesetih let prejšnjega stoletja, je bilo to območje, z obeh strani današnje meje, izrazito odprto, z zelo podobnimi govori in tudi skupno legendo o Petru Klepcu.

Prelomnico na gospodarskem področju je pomenila prekinitev dela v železarni v Čabru, vendar o tradiciji železarstva na tem območju ni ohranjenega materialnega pričevanja. Sredi devetnajstega stoletja so začela nastajati posamezna središča z močnejšimi obrtnimi de-

GORSKI KOTAR

16. oktober
Palčava šiša, Plešče

V obnovljenem skednju, ki skupaj s stanovanjskim poslopjem in dvoriščem označuje kulturno dobrino Palčava šiša, so po uspešni poletni etnološki delavnici 16. oktobra odprli razstavo o tradicionalnih obrteh obmejne doline Čabranke. Pripravili so jo avtor projekta Marko Smole in mentorji poletne delavnice Marija Malnar, Mirjana Žagar, Klara Modrić in Tomislav Čop.

lavnici, katerih delovanje pa se je obdržalo največ do tretje generacije. Da bi prehranili družino, so se številni prebivalci dodatno ukvarjali z najrazličnejšimi obrtmi, največ v naseljih ob poti, skozi katere so poleg domačinov iz okoliških krajev vsakodnevno potovali tudi *furmani*, in v katerih se je veliko živahneje trgovalo kot v odročnih krajih. Tako so bile v devetnajstem in na začetku dvajsetega stoletja najpogostejše manjše obrti, redko s pomočniki, povezane predvsem z vsakdanjimi življenjskimi potrebami, kot so krojači in čevljarji, znani po izdelavi cokel (*cokulje*). Blago so kupovali, pridelovalci lanu in tkalnice so bile redke. Tkalci so bili navadno osabejniki, tisti brez premoženja, ki so na statvah izdelovali platno in pozneje preproge iz krp, kar so med delavnico zapisali v Prhcih in Plešcih. Vse vasi so imele tudi mizarje, ki so izdelovali pohištvo, vrata in okna, najbolj je bila ta dejavnost razvita v Gerovu. Dejavnosti so bili tudi tesarji, ki so le tesali grede v gozdovih, niso pa bili večji lesenih konstrukcij v zgradbah, tako da so mline in žage ter drugo vzdrževali specializirani tesarji iz sosednjih krajev in Kranjske.

Trgovine so se razvijale v središčih in prometnih vaseh zlasti v drugi polovici devetnajstega stoletja, ko je bila na tem območju tudi največja naseljenost in je bilo na razpolago veliko industrijsko pridelanega blaga. Kupovalo se je z denarjem, največkrat zasluženim v tujini. Poleg trgovin so nastajale tudi gostilne, kot pomembno mesto družabnih srečanj in poslovnih dogovorov, pa tudi druženja. Vasi, kot so Plešče, Osilnica, Zamost in Bosljiva Loka, so imele kar nekaj trgovin in gostiln. Nastanek pekarn sega v obdobje na prelomu stoletja, večinoma v okviru gostiln, kjer se je sicer lahko kupoval tudi kruh. Številni moški so se ukvarjali s krošnjarstvom (*kučarenjem*) po pokrajinah Ogrske, posebna oblika tega pa je bilo *vurmoharstvo*, krošnjarjenje z zidnimi urami v lesenem ohišju, na osilniškem delu doline. Nekateri izmed *vurmoharjev* so se pozneje izučili urarstva (Osilnica, Plešče, Čabar, Gerovo, Trstje). V istem obdobju so v teh krajih delali tudi trije fotografi, prvi je bil Dragutin Žagar v Prezidu, zatem Ivan Svečnjak v Čabru in Ivan Kovač v Prezidu; njim gre zahvala za pričevanje o tamkajšnjem prebivalstvu, dogodkih in navadah. Med zelo starimi obrtmi je mlinarstvo, razvijali so se mlinci na vodni pogon, ob

gornjem toku Čabranke (Belci, Gerovčici) ter ob Črnem, Kamenskem, Pleškem in Mirtoviškem potoku. Kjer se je pokazala potreba in so bili njihovi lastniki podjetnejši, se je poleg njih kot dodatna obrt, ki je potrebovala vodno moč, razvilo kovaštvo, po zgraditvi cest za prevoz lesa pa so nastajale žage (*venecijanke*), v Gerovu in Prezidu tudi na parni pogon za les, ki so ga odvažali na Reko in v Rakek. Posebni kovači, ki so poznali tudi osnove veterine, so podkovali konje in vole, ambiciozno kovaško središče sredi devetnajstega stoletja pa je bilo Jeziro ob Gerovčici, kjer so se tega poklica izučili številni domačini. Kovači so oglje pripravljali sami, železo pa kupovali v železarni v Dvoru pri Žužemberku ali Ljubljani. V Prhcih je bila tudi edina delavnica, kjer so izdelovali okrasne nagrobne križe iz železa, kot manjši izdelovalci železa so omenjeni tudi domači Romi. Ob prometnicah so nastajale tudi kolarске delavnice, zlasti v krajih, kot so Osilnica, Plešče, Čabar, Gerovo, Trstje in Prezid, glavno središče za izučitev znanih kolarjev pa je bila velika delavnica v Brodu ob Kolpi. Z njihovim razvojem je bilo povezano tudi sedlarstvo. Vozarji (*furmani*) so skrbeli za vleko in prevoz lesa in drugega blaga do Reke, Rakeka, Broda Moravic in druge kraje; pozimi so to delo opravljali s sanmi. Omeniti velja tudi glasbenike, ki so igrali na plesih, najpogosteje na harmoniko, ali v družinskih skupinah, na Kamenskem Hribu pa so imeli tudi znanega lajnarja. Gradnja cest in večjih poslopij je pritegnila zidarje in klesarje iz Primorja, nekateri so postavili tudi opekarne. Širitev in obnova cerkva, zlasti na hrvaški strani, je tja pripeljala slikarja Petra Rutarja, ki je z rezbarjem Jožetom Jarmom in pomočniki v svoji delavnici izdeloval cerkvene oltarje in okrase (Osilnica, Bosljiva Loka, Plešči, Zamost, Gerovo in drugod).

Po drugi svetovni vojni so bile ustanovljene kmetijske in obrtne zadruge, ki jim ni uspelo nadaljevati tradicije začetih obrti (Osilnica, Plešče, Gerovo, Trstje, Prezid, Čabar). Zaradi izseljevanja in spremenjenega načina življenja so se obdržale le redke obrti. Edini kovač, ki se v Plešcih ukvarja z umetnim kovanjem, je Sanjin Ožbolt, v Bosljivi Loki pa je znan urar Rugole. Naj še dodamo, da je v Osilnici akademski kipar Stane Jarm, ki ima tam tudi galerijo.

Povzeto po poročilu, priredila Marjana Mirković

TIŠLAR STOLAR / MIZAR

TIŠLARJE SO PRPRAVLJALE SE KAJ JE BU POTREJBNU ZA OPREMO HIŠ: VRATA, UOKNA, HUBLJALE DSKI I DEJVALE PODI, POLICE ZA KUHNE, ŠKRINE, KLUPE JE MIZE, ŠPAMPETE, NOFKASTLE JE UOMARE, KREDENCE. BULJE STVARI SO BLE NARJENE ZS TRDEGA LEŠA: JAVORA, ČREJŠNE, SOMU NAJBULJE NAMJEŠTAJ SE JE DEJVOU ZS UOREJHA, ZOK SE GA JE DAU DOBRU PRODAT. ZA OBIČNE LEDI SE JE NAJVEČ RABIU SMREJKAV LEJS. SAKU SJEU JE JEMEJUO VEČ MAJNJEH MIZARČKOV KIRE SO NA SVAJEN HUBLŠRANKE NARDILE SE JEDNOSTAVNE STVARI, PA I TRUGE. REJTJKU KIRE JE JEMIU PRILIKE NARJEDET KAK BULJE PREDMET. ZAJDN TIŠLAR V PLEŠCEH JE BIU PR MINCENEH.

KOVAČ

KOVAČI SO JAKU STAR OBRT V NAŠEH KRAJEH, ZAK JE VEČ PRED ŠISTU LEJT PRVE PUT ZAPISANU DA SO LEDI TOPILE ŽELJZU V DOLINE. UOD POČITKA SO DEJVALE SOMU MAJNJE STVARI KIRE SO BLE POTREJBNE ZA UOBDELAVAJNI PULJA JE ZA ŠIŠO: POSIBNU MOTIKE, UOKUVE ZA VRATA JE UOKNA. ŽOBLE SO VEČ UOD VOVEJK PRHAJALE UOD DREGEJ. PRED STU PIDE-SIT LEJT SE JE KO CENTAR KOVAŠTVA REZVIUA JEZIRA, TAN SO KOVALE UOKUVE JI KLUČAVANCE. V JEZIRE SO SE VEČILE AL PA DEJVALE SE DRUGE KOVAČE - URH ZS ČEBRA, GORŠE ZS MIRTOVIČEV.

FURMAN KIRIJAŠ / PREVOZNIK

FURMAN JE VLEJKIU KRLE ZS ŠUME, PREUAGOU LEJS JE DSKI, RUBO JE VLEJKIU UOD KRAJA DO KRAJA ZS VZME AL PA PO ZIME NA SAJNKAH. ŠČASEH JE JAKU DJELEČ, DO RAKEKA, BROD MORAVJE AL PA REJKE. V DOLINE NEJ BUO TULKU ŠUME KO V ZGURAJNIH KUONCEH PA JE BIU VAŽN PREVOZ RUBE ZA TRGUFCJE UOD ŽELEJZNIČKIH STANIC DO NIHEH TRGOVIN. KO SO SE DEJUJALE ŠIŠE JE BUO TREBA PRPJELAT KAMNE JE PEJSKO ZS POTUKA JE ČABRANKE. ZA ANO ŠIŠO JE TREBAU STU VOZI KAMNOV. SAKJE FURMAN JE JEMEU PAR JAKIH KUOJNOF, ŠČASEH JI VUOLOF, DOBRA KUOJNA JE SAJNKE. JEMIU JE JE FURMANSKO ŠKRINO ZA SVOJE STVARI JE UNU KAR JE BUO NAJBL VREJDNEGA.

ŽAGAR PILANAR / ŽAGAR

NAŠ KRAJ JE POZNAT PO DRVE. NO NEJSO SE V NJEMU SOMU RUŠEUA DRVA, NEGO SE JE I DRVU ŽAGAU JE TESAU. TOK SO V NAŠMU KRAJE UNKRAT BLE JE PILANE. PRVU SE JE V NIMEN ŽAGAU NA ROKU. TU JE BUO JAKU TEŠKU DEJUO, AL NEJ BUO VIZANU NA VODO. PUOLE SO SE POČILE GRADET PILANE V KIREME JE ŽAGA DEJUJUA NA POGON VODI, AL PA PARE. V NAŠE OKOLICE JE NAJBLIŽJA PILANA PR MALINARIČE. UON JE ŽAGOU ZA PLEŠCE, AL I ZA UOKULNA MEJSTA V SLOVENIJE. NAJVEČ JE DEJVOU DOSKE JE GREDI ZOK SO BLE UNKAT POTREJBNE ZA GRADNJO ŠIŠ. V ČOBRE JE ŠE ANA PILANA V POTUKE. UONA DEJVA JE DONOS, AL NA STRUJO JE STROJEVE.

MALNAR MLINAR / MLINAR

PREJK JE V SOKMU SJELE BU VAŽON MALON ZOTU KO SE JE V NJEMU MLEJUJUA KORUZA JE ŠENICA. V DOLINE JE BU V ANMU MEJSTE VEČ MALNOV ZBOG FAJN POTUKOF. V TRSTJE I DRUGEN VIŠJEH MEJSTAH NEJBU POTUKOF, PA NEJ BU NE MALNOV. LEDI SO ZOS TEH MEJST HODILE V DOLINO, AL PA V PRIZED DA ZMLEJEJO ŠENICO. NA PLEŠCEH SO BLE PREJK DVA MALNA, ADON STARJE MIŽNARJAV I UNE DRUGE TOMAŽAV KIRGA ŠE UOFKU DONOS VIDEŠTE. V ZAMUSTE JE PA UASTOU ŠE ZAJDNE, SELANKEN. V NJEMU SE JE TUDE MLEJUJA ŠENICA DA SO LEDI UOFKU PJEKLE KRUIH. TU NEJ ČUDNU ZOK UNKAT JE KRUIH BIU GLAVNA HRANA. DRUGEH MALNOV DONOS PA NEJ VEČ, MART ŠE ANEH PAR KO KULTURNE SPOMENIK UNGA VREMINA.

PIK PEKAR / PEK

ZOS MALNEME JE VAŽNU SPOMENET I PEKARE. V NIME SO PIKE PJEKLE KRUIH. NA PLEŠCEH JE BUA POZNATA PEKARA PR PIKAVEH. V NE JE PIK V KUJDRE PIKIU ŠTUCE, HLEJBCE JE KIFLE. KRUIH SE JE PIKIU KROZ DAN, A ZVEČIR SE JE PRODAVOU. DONOS SE STARJE LEDI, PREJK MOJHNA DECA, ZMISLEJO KOK JE BIU PIK DUBOR I SOKO JEN VEČIR DAVOU KOMADIČKE FINEGA KRUIHA. LEDI PRAVEJO DA JE BIU KRUIH ZA PRSTE POLIZAT. NO PIK JE NA BICIKLE PJELOU KRUIH I V DRUGA OKULNA MEJSTA. TOK DA SO PLEŠČANSKE KRUIH JEJLE I V DRUGEH MEJSTEH.

V Brodu Moravice je bila 29. oktobra predstavljena dvojezična, slovensko-hrvaška knjiga o prevajalcu in književniku Ivanu Brajdiću avtorice mag. Karmen Delač-Petković, dolgoletne raziskovalke kulturne zgodovine Gorskega kotarja, kjer je preživela otroška leta, in ki je na to temo objavila več knjig in zanje bila tudi nagrajena.

V nabit polni dvorani kulturnega doma so se zbrali obiskovalci tudi iz Delnic, Zagreba in z Reke, posebej pa razveseljuje, da je bila med njimi tudi Fanika Brajdić, vdova Ivana Brajdića, ki je izid knjige podprla s številnimi podatki in z gradivom iz družinskega arhiva. Knjiga je kot prva knjiga v okviru zbirke Mala brodmoraviška biblioteka izšla v založbi brodmoraviškega društva za ohranitev krajevnega dediščine Turanj, sozaložniki pa so Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka, Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije in Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb, izid pa je s prevodom podprl projekt Slovenska informativna točka Si-T.

V imenu založnika sta knjigo predstavila Dijana Arbanas in predsednik Dražen Brajdić. Dijana Arbanas ter Mihaela Abramović. Dijana Arbanas je med drugim poudarila navezanost avtorice na brodmoraviško okolje, ki se ji je v otroštvu neizbrisno vtisnilo v spomin in postalo tudi predmet njene poznejše profesionalne pozornosti in znanstvenega raziskovanja. Njena tretja knjiga je namenjena življenju in delu Ivana Brajdića, najpomembnejšega književnega ustvarjalca s tega območja. Opozorila je tudi na Brajdićev prispevek k raziskovanju dejavnosti goranskega pedagoga in književnika Jakova Majnarića in posebej dokazanemu njegovemu avtorstvu znane starogradske romance Na te mislim, ki jo je na predstavitvi doživeto zapela Nada Sviličić. Dijana Arbanas je zpostavila tudi Brajdićevo prevajalsko delo, v Sloveniji veliko bolj prepoznano kot doma in za katerega je prejel več nagrad in priznanj, med drugim tudi župančičevo listino, številne priljubljene leposlovne knjige za otroke in odrasle pa približal bralcem na Hrvaškem. Ingoličeva Gimnazijka je npr. ravno v Brajdićevem prevodu doživela kar šest ponatisov. Dijana Arbanas se je ob tej

priložnosti še posebej zahvalila vsem slovenskim organizacijam, ki so prepoznale pomen knjige in kot sozaložniki podprle njen izid.

Knjiga, v kateri je avtorica raziskala tudi Brajdićevo zapuščino v nacionalni knjižnici v Zagrebu, obravnava življenje in delo Ivana Brajdića, na koncu pa je dodana obsežna Brajdićevo bibliografija del, člankov in študij ter njegova bibliografija v Dugoselski kroniki. Avtorica navaja obsežno literaturo, omeniti pa velja tudi njeno grafično opremo in ilustracijo knjige s številnimi risbami, fotografijami, slikami in dokumenti. Posebno zahvalo na predstavitvi je društvo Turanj izreklo Faniki Brajdić za pomoč pri zbiranju gradiva tega vsestranskega ustvarjalca: profesorja, novinarja, kritika, prevajalca, književnika, scenarista, lektorja, slikarja in glasbenika, za kar se ji je avtorica najlepše zahvalila v knjigi in jo posvetila ravno njej. Tudi predstavitev je, enako kot knjigo, sklenilo izraženo upanje, da bo dozdej premalo znano delo Ivana Brajdića našlo pot do bralcev na obeh straneh reke Kolpe in da bo izid knjige danes jutri okronala spominska soba v njegovem ljubljennem rojstnem kraju. Zahvalo je izrekla tudi avtorica knjige mag.

Mag. Karmen Delač-Petković, Fanika Brajdić in Nives Marjanović. Foto: Marina Petković

Karmen Delač-Petković, predvsem Faniki Brajdić in založniku ter vsem, ki so sodelovali pri zbiranju gradiva in podpore, posebej pa tudi slovenskim organizacijam, pohvalila njihov prijazen odziv in sodelovanje v projektu, zlasti s predsednikom zagrebškega slovenskega sveta Darkom Šoncem, predsednico sveta Mesta Reka Dušano Gržeta in urednico Kažipota. Za finančno podporo, prejeta na pobudo projekta Slovenska informativna točka Si-T, se je posebej zahvalila tudi Uradu Vlade RS za Slovence

v zamejstvu in po svetu. Izrazila je tudi upanje, da bo ta prva knjižica brodmoraviške zbirke tudi pobuda in korak za nadaljnjo, širšo seznanitev javnosti, tako na hrvaški kot slovenski strani, pa tudi med tujimi turisti, z bogastvom naravne in kulturne dediščine tega dela Gorskega kotarja.

Marjana Mirković

Iz povzetka

Ivan Brajdić se je rodil 16. junija 1924. leta v vasi Gornji Kutji pri Brodu Moravice v Gorskem kotarju, umrl pa 5. junija 2008. leta v Zagrebu. Kot otrok se je z družino najprej preselil v Zagreb in zatem v Dugo Selo, po gimnaziji v Zagrebu je tam tudi študiral in na filozofski fakulteti diplomiral iz književnosti. Med drugo svetovno vojno se je aktivno vključil v narodno osvobodilno gibanje in konec vojne dočakal kot častnik Jugoslovanske ljudske armade. Kot novinar je delal v Beogradu, po izstopu iz vojske je bil gimnazijski profesor in zatem urednik, lektor in korektor v več založniških hišah ter scenarist in dramaturg v *Jadranfilmu*. Sočasno se je ukvarjal s književnim delom in prevajal iz slovensščine. Objavil je 22 daljših proznih del (pripovedke in romani) ter veliko pesmi in krajših proznih besedil, ki so ostala posejana v številnih časopisih. Posthumno je izšla zbirka pesmi in pripovedk. Pisal je biografije slovenskih književnikov in kritične predstavitve njihovih del. Iz slovensščine je prevedel več kot trideset romanov in številne krajše tekste, za kar je v Sloveniji prejel več nagrad in postal dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Njegova predanost delu in natančnost sta se kazali tudi na drugih področjih, ki sta ga zanimali - v glasbi in slikarstvu, kjer je ustvarjal ljubiteljsko, a precej uspešno. Poleg številnih stanovskih organizacij (Društvo hrvaških književnikov, Društvo hrvaških književnih prevajalcev, Društvo hrvaških filmskih delavcev) je bil tudi član zagrebškega *Društva Goranin* in SKPD Slovenski dom, kjer je tudi razstavljal.

V zakonu s Faniko, roj. Štajduhar, je preživel celih 56 let. Zakonca sta živel v Zagrebu, vrata njunega doma so bila vedno odprta vsem ljudem dobre volje, poletja sta preživljala v Brodu Moravice. Tam je Brajdić tudi pokopan, tamkajšnje društvo za ohranitev krajevnne dediščine *Turanj* pa pripravlja odprtje njegove spominke sobe. Pri tem je monografija šele prvi korak, da bi na enem kraju zbrali vse relevantne podatke iz biobibliografije književnika, kritika in prevajalca Ivana Brajdića. Prevod v slovensščino pa naj bi tudi bralcem v Sloveniji omogočil, da spoznajo Brajdićevo delo, posebno s področja prevajalstva. Avtorica povzetek sklene z upanjem, da bo knjižica tudi motivacija za nadaljnje celokupno raziskovanje še vedno premalo znanega prispevka Ivana Brajdića hrvaški književnosti in prevajalstvu.

Viktor Snoj

živi kristali

kristali ob kristalu
v polsnu bedijo
ob rahlem premiku
lesketajo se

ogledujejo nas
koliko so nam dragi
kako dojemamo
njih pritajeni šepet

hladnim ljudem
nič ne povedo
za naš jutri
znova nas hrabre

50 let Mestnega lutkovnega gledališča Reka

Avtorica monografije je Maja Verdonik, vnukinja znanega gledališkega para na Reki v petdesetih letih preteklega stoletja, Branke Rasberger Verdonik, večletne prvakinja Hrvaškega narodnega gledališča Ivana Zajca, in Eda Verdonika. Publikacijo, ki ima podobo slikanice, sta grafično lepo oblikovala Maja Draganic in Vanja Cuculić. Obsega dve poglavji, o rekonstrukciji gledališča in pregledno teatrografijo, ki so jo za vsako obdobje sestavile Vedrana Balen - Spinčić, Maja Verdonik in Marsinah Vokšić. Kot dragocen dodatek je objavljen še Mali katalog lutk, ki bralca seznanja z njihovimi različnimi vrstami.

Kronološki pregled prikazuje razvoj gledališča od leta 1960 do 2010 in obenem spremlja tudi razvoj lutkarstva na Reki. To obsega dve obdobji - med prvo in drugo svetovno vojno in sodobno obdobje, od konca petdesetih let preteklega stoletja, ko je bilo ustanovljeno današnje lutkovno gledališče. O tradiciji lutkovnega gledališča v mestu pričajo tri gledališča na Reki in Sušaku v času od 1920 do 1940: Marionetno gledališče Giovannija Lukezića, ki je

predstave izvajalo v italijanščini in hrvaščini, Sokolsko lutkarsko gledališče na Sušaku, ki je edino delovalo samo v hrvaščini, in Marionetno gledališče na Reki v italijanščini. Če sklepamo po imenih ustvarjalcev v obdobju sedanjega gledališča, je bilo med njimi tudi več slovenskih umetnikov, ki so zlasti v petdesetih in šestdesetih letih veliko prispevali k razvoju gledališkega življenja na Reki, kar nam je potrdil tudi legendarni reški gledališčnik Alojz Usenik, ki je tudi sam kot inšpicient sodeloval pri prvih predstavah, kot sta bili Veli Jože in Janko in Metka (Ivica i Marica). Med njimi so bili igralci, če omenimo samo nekatere, ki so sodelovali pri prvih predstavah: zakonca Branka in Edo Verdonik, Branka kot igralka, Edo pa igralec in režiser ter tudi scenograf, poleg njih pa še operni zborist in igralec Josip Pihler, operni solist Miloš Morožin, baletna plesalka Sonja (Kern) Svoboda, operna zboristka Paula Udovič.

Po dveh neuradnih sezonah (1958-1960) je bilo marca 1960 uradno ustanovljeno Lutkovno gledališče Reka, predstave pa so potekale v Narodnem domu, današnji Guvernerjevi palači.

Stalni oder lutkovnega gledališča, na današnjem naslovu Blaža Polića 6, pa so odprli leto dni pozneje s predstavo Veli Jože. Avtorica navaja repertoar vseh predstav in nastopajočih, predstavlja način dela in igralske ansamble ter gostujoče umetnike, med njimi so tudi slovenski, zlasti Edi Majaron, kar potrjuje odprtost in raznolikost programa tega gledališča.

Marjana Mirković

Vera Pregarc (Split, 15. 5. 1928-Trst, 20. 10. 2010)

V Trstu je v 83. letu starosti umrla igralka Vera Pregarc, mlajša hči znanega slovenskega gledališčnika Radeta Pregarca, pokopanega na Reki.

Vera Pregarc se je rodila leta 1928 v Splitu, za poklicno igralsko pot pa se je odločila po odločnem nasvetu režiserke Lidije Mansvjetove, ki je poznala očeta, Verino nadarjenost za oder pa je opazila na okrajnem festivalu ljubiteljskih gledališč v Splitu leta 1948, na ka-

terem je nastopila kot članica dramske skupine ladjedelnice, v kateri je bila zaposlena. Lidija Mansvjetova jo je poslala na šolanje na igralsko akademijo v Zagrebu in tam je Vera diplomirala leta 1954. V svoji bogati 40-letni karieri je nastopala v gledališčih po vsej nekdanji Jugoslaviji: iz Zagreba je šla v Osijek (Narodno gledališče), Sarajevo (Kamerni teater), Niš (Narodno gledališče) in Mostar (Narodno gledališče); tam je ostala kar 26 let, do upokojitve. Leta 1991 je zapustila Mostar in se preselila v Trst, kjer živi njena hčerka Maria Verena z družino.

Vera Pregarc je bila dolgoletna prvakinja mostarskega gledališča, njeno igralsko ustvarjanje je orisano v obsežni, bogato opremljeni in dokumentirani monografiji Narodno pozorišče u Mostaru avtorja Salka Šarića, ki je izšla v samozaložbi (1998). Omenjena je tudi v knjigi Četrta stran trikotnika, ki govori o znamenitih Slovcih in slovenskih društvih v Bosni in Hercegovini 1878-2000 (Mladinska knjiga, 2008) avtorice Ljubice Ostojić.

V sarajevskem dnevniku Oslobođenje je ob smrti Vere Pregarc nekrolog z naslovom Posebna igralska osebnost napisal znani mostarski gledališčnik in avtor več monografij Salko Šarić. S podnaslovom Življenjski oder zapustila velika mostarska in bosansko-hercegovska igralka in toplimi besedami se je Salko Šarić poklonil spominu na dolgoletno članico mostarskega gledališča in vidno dramsko umetnico Vero Pregarc. Med drugim poudarja, da je kot prvakinja mostarskega gledališča ustvarila vrsto izvrstnih vlog, ki bodo ostale v spominu številnih generacij ljubiteljev gledališča in s katerimi je zaznamovala celotno gledališko in kulturno življenje v Mostarju. Med temi so, če naštejemo le nekatere: Eleonora (Tango, Slawomir Mrožek), Hohlakova (Bratje Karamazovi, Fjodor M. Dostojevski), Arsinoa (Ljudomrznik, Jean B. P. Moliere), Meropija Davidovna (Volkovi in ovce, Aleksandar N. Ostrovski), Miss Murdstone (David Copperfield, Charles Dickens), Mathilda Von Zahnd (Fiziki, Friedrich Durenmatt), Hekaba (Trojanke, Evripid - Sartre), Marta (Kdo se boji Virginie Woolf, Edward Albee), Beatrice (Vpliv gama žarkov na rast rumenih marjetic, Paul Zindel) in Zora (Grenko sonce, Anđelko Vuletić). Zadnji nastop na odru mostarskega gledališča je odigrala kot dr. Goll

(Lulu, Frank Wedekind - Alban Berg) v režiji Branka Brezovca leta 1990. Za svoje igralske dosežke je prejela več priznanj in nagrad. Umetnost igralskega poustvarjanja Vere Pregarc se je kazala v siju plemenite in prefinjene lepote, stkane v globokem doživetju, ter domiselnega oblikovanja in izražanja vrste različnih vlog.

Ob prehodu iz življenja v spominjanje ni besed, ki bi opisale njeno posebno igralsko osebnost, igralko, ki je imela gledališki oder za največjo ljubezen v svojem življenju, ki jo je s svojim entuziazmom in življenjsko radostjo skušala prenašati nam vsem.

S prizorišča je odšla velika igralka, dostojanstven vzor plemenite radosti življenja in ustvarjanja. Njen duh in dela bodo za vselej ostala na odru mostarskega narodnega gledališča, in v srcih igralcev in sodelavcev, ki jo bomo pomnili po njenih dobrih delih ljudem in gledališču, je še zapisal Salko Šarić.

Vero Pregarc so pokopali 22. oktobra 2010 na tržaškem pokopališču pri Sv. Ani.

Marjana Mirković

KONZULARNI DNEVI

DATUM	ČAS	LOKACIJA
04. 11. 2010	10.-13. ure	Pulj
06. 12. 2010	10.-13. ure	Reka
11. 01. 2011	10.-12. ure	Lovran
	15.-17. ure	Buzet
25. 01. 2011	10.-13. ure	Osijek
14. 02. 2011	10.-13. ure	Reka
24. 02. 2011	10.-13. ure	Varaždin
10. 03. 2011	10.-13. ure	Pulj
22. 03. 2011	10.-13. ure	Dubrovnik
04. 04. 2011	10.-13. ure	Reka
21. 04. 2011	10.-12. ure	Poreč
	15.-17. ure	Labin
10. 05. 2011	15.-18. ure	Karlovac
23. 05. 2011	10.-12. ure	Zadar
	15.-17. ure	Šibenik
24. 05. 2011	10.-13. ure	Split
06. 06. 2011	10.-13. ure	Reka
08. 09. 2011	10.-13. ure	Dubrovnik
22. 09. 2011	10.-13. ure	Osijek
03. 10. 2011	10.-13. ure	Reka
17. 10. 2011	10.-12. ure	Zadar
	15.-17. ure	Šibenik
18. 10. 2011	10.-13. ure	Split
08. 11. 2011	10.-13. ure	Pula
05. 12. 2011	10.-13. ure	Reka

Veleposlaništvo Republike Slovenije v RH
Alagovičeva 30, 10 000 Zagreb, RH

Veleposlanik: Vojko Volk

Konzularni oddelek, uradne ure:

ponedeljek od 9.00 do 12.00

sreda od 9.00 do 12.00 in od 14.00 do 16.00

petek od 9.00 do 12.00

tel.: + 385 1 63 11 014, + 385 1 63 11 015

faks: + 385 1 46 80 387

el. pošta: vzg@gov.si

spletna stran: <http://zagreb.veleposlanistvo.si>

Državljanom RS je v nujnih primerih zagotovljen
kontakt z dežurnim diplomatom:

med tednom: od 16.30 ure

konec tedna in med prazniki: 24 ur

tel.: +385 98 462 666

Generalni konzulat RS, Split

Častni konzul Branko Roglič

tel./faks: +385 21 389 224

el. pošta:

generalni.konzulat.rep.slovenije@st.t-com.hr

uradne ure: ponedeljek-petek od 9.00 do 13.00